

Bài 6. BIỆN PHÁP SỬ DỤNG, CẢI TẠO VÀ BẢO VỆ ĐẤT (1 tiết)

I. MỤC TIÊU BÀI HỌC

Sau bài này, GV phải làm cho HS :

- 1.** Hiểu được ý nghĩa của việc sử dụng đất hợp lý. Biết các biện pháp cải tạo và bảo vệ đất.
- 2.** Có ý thức chăm sóc, bảo vệ tài nguyên môi trường đất.

II. NHỮNG ĐIỀU CẦN LUU Ý

1. Gợi ý phân bố bài giảng

Bài có 2 phần, trong đó phần II là trọng tâm.

I. Vì sao phải sử dụng đất hợp lí ?

II. Biện pháp cải tạo và bảo vệ đất

2. Một số kiến thức bổ sung

Đất Việt Nam rất đa dạng và phong phú. Trong tổng số 54 loại đất (bảng phân loại năm 1995) chỉ có đất phù sa chưa bị thoái hoá của hệ thống sông Hồng và sông Cửu Long có độ phì nhiêu tương đối cao. Các loại đất khác dễ bị suy thoái dẫn đến hình thành một số tính chất xấu. Những loại đất này cần cải tạo mới trồng trọt được và cho năng suất cao. Những loại đất cần được cải tạo là : đất xám bạc màu, đất chua, đất mặn, đất phèn.

III. GỢI Ý TIẾN TRÌNH TỔ CHỨC DẠY HỌC

1. Chuẩn bị bài giảng

1.1. Chuẩn bị nội dung

- Nghiên cứu SGK.
- Đọc thêm tài liệu Đánh giá hiện trạng sử dụng đất trên toàn quốc theo quan điểm sinh thái và phát triển lâu bền, NXB Nông nghiệp, Hà Nội, 1996.
- Đọc thêm Giáo trình Trồng trọt tập 1 – Thổ nhưỡng, nông hoá. Sách dùng cho Cao đẳng sư phạm, NXB Giáo dục, Hà Nội, 1998.

1.2. Chuẩn bị đồ dùng dạy học

- Tranh vẽ và ảnh có liên quan đến bài học.
- Bảng hình liên quan đến vấn đề sử dụng, cải tạo và bảo vệ đất.

2. Các hoạt động dạy học

2.1. Hoạt động 1. Giới thiệu bài học

Đất là tài nguyên quý của quốc gia, là cơ sở của sản xuất nông, lâm nghiệp. Vì vậy chúng ta phải biết cách sử dụng cải tạo và bảo vệ đất. Bài học này giúp các em hiểu : sử dụng đất như thế nào là hợp lí. Có những biện pháp nào để cải tạo, bảo vệ đất ?

Học xong bài này yêu cầu các em phải nắm được các mục tiêu của bài đã nêu trong SGK.

2.2. Hoạt động 2. Tìm hiểu tại sao phải sử dụng đất một cách hợp lí

Đối với câu hỏi : Vì sao phải sử dụng đất hợp lí ? Sau khi đọc SGK, HS có thể trả lời : do nhu cầu lương thực, thực phẩm ngày càng tăng mà diện tích đất trồng trọt có hạn, vì vậy phải sử dụng đất một cách hợp lí.

Để giúp HS hiểu mục đích của các biện pháp sử dụng đất nêu trong SGK, GV có thể đặt ra các câu hỏi gợi mở như : thâm canh tăng vụ trên đơn vị diện tích có tác dụng gì, tác dụng như thế nào đến lượng sản phẩm thu được ? (Không để đất trống trong thời gian giữa 2 vụ thu hoạch. Tăng lượng sản phẩm thu được). Hoặc có thể hỏi : trồng cây phù hợp với đất có tác dụng như thế nào đối với sinh trưởng, phát triển và năng suất của cây ? (Cây sinh trưởng, phát triển tốt, cho năng suất cao).

Khi dạy đến biện pháp : vừa sử dụng, vừa cải tạo đất, GV giảng cho HS hiểu biện pháp này thường áp dụng đối với những vùng đất mới khai hoang hoặc mới lấn ra biển. Những vùng đất này không thể chờ đợi khi cải tạo xong mới sử dụng mà phải sử dụng ngay để sớm có thu hoạch. Mặt khác qua sử dụng, đất sẽ được cải tạo nhờ làm đất, bón phân, tưới nước...

Ví dụ : sau khi khai hoang, lấn biển xong, đất còn mặn, nhân dân ta thường trồng cói (cây chịu mặn). Sau vài năm đất đỡ mặn (trồng cói cũng có tác dụng giảm mặn cho đất), họ trồng các giống lúa chịu mặn và tiếp tục rửa mặn. Khi hết mặn người ta sẽ trồng các giống lúa mới.

GV tập hợp các ý kiến phát biểu của HS, sửa chữa, bổ sung, rút ra kết luận về mục đích của các biện pháp sử dụng đất và yêu cầu HS ghi vào vở.

2.3. Hoạt động 3. Giới thiệu một số biện pháp cải tạo và bảo vệ đất

GV giới thiệu cho HS một số loại đất cần cải tạo ở nước ta :

– Đất xám bạc màu : nghèo dinh dưỡng, tầng đất mặt rất mỏng, đất thường chua.

– Đất mặn : có nồng độ muối tan tương đối cao, cây trồng không sống được trừ các cây chịu được mặn (đước, sú vẹt, cói...).

– Đất phèn : chứa nhiều muối phèn (sunphat sắt, nhôm) gây độc hại cho cây trồng, đất rất chua (trừ đất phèn tiềm tàng).

Khi dạy mục II bài 6, đối với mỗi biện pháp, GV có thể nêu ra các câu hỏi theo trình tự sau :

Mục đích của biện pháp là gì ? Áp dụng cho loại đất nào ? Ví dụ : mục đích của biện pháp cày sâu, bừa kĩ, kết hợp bón phân là gì ? Biện pháp này áp dụng

cho loại đất nào ? (Tăng bề dày lớp đất canh tác. Áp dụng cho các loại đất có tầng đất mỏng, nghèo dinh dưỡng như đất bạc màu...). Bằng các câu hỏi như vậy, GV dẫn dắt HS thảo luận từ đó rút ra nhận xét sau :

+ Cày sâu, bừa kĩ kết hợp bón phân hữu cơ để tăng bề dày lớp đất trống. Biện pháp này áp dụng cho đất có tầng đất mỏng, nghèo dinh dưỡng.

+ Làm ruộng bậc thang : hạn chế dòng nước chảy, hạn chế được xói mòn, rửa trôi. Biện pháp này áp dụng cho vùng đất dốc (đồi, núi).

+ Trồng xen cây nông, lâm nghiệp bằng các băng cây phân xanh : tăng độ che phủ đất, hạn chế xói mòn, rửa trôi. Biện pháp này áp dụng cho vùng đất dốc và các vùng khác để cải tạo đất.

+ Biện pháp thuỷ lợi : thau chua, rửa mặn, xổ phèn. Biện pháp này áp dụng cho đất mặn, đất phèn.

+ Biện pháp bón phân : bổ sung chất dinh dưỡng cho đất. Biện pháp này áp dụng cho đất phèn.

+ Biện pháp cày nông, bừa sục, giữ nước liên tục, thay nước thường xuyên :

* Cày nông : không xói lớp phèn ở tầng dưới lên.

* Bừa sục hoà tan chất phèn trong nước.

* Giữ nước liên tục để tạo môi trường yếm khí làm cho các hợp chất chứa lưu huỳnh không bị oxi hoá tạo thành axit sunfuric (H_2SO_4).

* Thay nước thường xuyên để tháo nước có hoà tan phèn và thay thế bằng nước ngọt.

2.4. Hoạt động 4. Tổng kết bài học

- GV gọi 1 hoặc 2 HS đọc phần "Ghi nhớ".

- Nêu các câu hỏi cung cấp để HS trả lời.

- Đánh giá giờ học đã đạt được mục tiêu của bài đề ra chưa ?

- Dặn dò HS làm bài tập vào vở : Mục đích của các biện pháp cải tạo đất. Biện pháp đó sử dụng cho đất nào ? Trả lời câu hỏi cuối bài 6 và đọc trước bài 7 SGK.